



# Strömstads Historieförening

Årgång 26 • Nummer 144 • Mars 2021





*Tiden före corona. SHF-deltagare samlade till årsmötet förra året. Sedan fick vi ställa in.*

## SHF för ett år sedan...

*Den 4:e mars förra året samlades SHF till ett välbesökt Folkets Hus för ett årsmöte som gick i musikens tecken. Det var Fredrik Lundqvist, trubadur, vissångare och musiklejare i Strömstad som bjöd på en musikalisk resa genom fem sekler.*

Några dagar senare, den 11:e mars 2020, inträffade det första dödsfallet i covid 19 i Sverige och pandemin spred sig snabbt. Därmed sattes stopp för alla månadsmöten förra året och dessvärre fortsätter inställningarna i år.

När detta skrivs i mitten av februari har styrelsen beslutat att vi tvingas ställa in årsmötet i mars (mer information på sid. 19). Under rådande pandemi uppmanar vi också alla våra medlemmar att hålla sig informerade via vår hemsida: [www.historieforeningen.se](http://www.historieforeningen.se).

Trots den fortgående pandemin ser vi ändå till att SHF-tidningen kommer ut till alla medlemmar. I detta nummer uppmärksammar vi bl a att det i år är 100 år sedan allmän rösträtt infördes till riksdagen. Detta tema går också igen i dagens "Boktips".

Vi dyker också ned i nationaldrycken kaffe och dryckens betydelse i det svenska folkhemmet. Vi reder bl a ut varifrån ordet fika kommer.

På det inställda februarimötet skulle Kristina Bengtsson ha berättat om den gamla Kungsvägen i Bohuslän. För att ändå låta medlemmarna ta del av berättelsen har vi bett Kristina göra ett sammandrag av sitt inställda föredrag i dagens tidning. Det är få vägsträckor i vårt land som kan kopplas till så många historiska händelser och personer.

*Text: Åke Svanberg*

# Missat SHF-väska?

*I slutet av förra året presenterade vi den speciella SHF-väska som föreningen har tagit fram.*

Med egen logotype och texten: "Kunskap om historien/är lätt att bära med sig" är det en snygg och praktisk väska att ta med när du handlar eller ska på utflykt. Tanken var att man skulle kunna köpa väsken på våra möten, men tyvärr har ju

pandemin försvårat införskaffandet.

Men nu har Strömstads museum lovat att hjälpa till.

Dit kan man alltså vända sig för att köpa väsken. Och medlemmar får det rabatterade priset 50 kr/st. Man kan också kontakta [info@historieforeningen.se](mailto:info@historieforeningen.se) så kan vi förmedla inköp.

[Styrelsen](#)



Strömstads  
Historieförening  
nummer 144, årgång 26,  
Mars 2021.  
Södra Hamngatan 26  
452 30 Strömstad

## Redaktion

Rolf Lindqvist, Tage Ödlund,  
Stefan Kihlberg, Åke Svanberg,  
Åke Sundemar,

[shf.red@historieforeningen.se](mailto:shf.red@historieforeningen.se)  
[www.historieforeningen.se](http://www.historieforeningen.se)  
[www.facebook.com/historieforeningen](https://www.facebook.com/historieforeningen)

**Foto omslag:** Demonstrationståg för kvinnlig rösträtt, Göteborg 1916. Nordiska Museet.

## Tryck och produktion

Nordbloms Trycksaker AB  
Hamburgsund, 0525-332 84

Papper 130 gr silk

## Styrelsen

Ordförande  
Rolf Lindqvist, 073-963 99 93  
[rl.lindqvist@telia.com](mailto:rl.lindqvist@telia.com)

Vice Ordförande  
Åke Svanberg, 0705-933701  
[crosspoint@telia.com](mailto:crosspoint@telia.com)

Sekreterare  
Tage Ödlund, 073-143 30 75  
[tageodlund@gmail.com](mailto:tageodlund@gmail.com)

Kassör  
Ingrid Sundemar, 0526-253 01  
[ingrid.sundemar@telia.com](mailto:ingrid.sundemar@telia.com)

Ledamöter  
Stefan Kihlberg, Christina Moosberg, Bo Magnusson, Maud Pelas, Valeria Linc.  
Suppleanter  
Kristina Bengtsson, Ulf Hansson

## Medlemsavgift

195 kr för år 2020 BG. 5371-5389

464 Medlemmar

SHF Caféväll pga. pandemin inställda tills vidare.



## 100 år med demokrati

*I valet till riksdagen 1921 fick även kvinnor delta för första gången. Det blev ett genombrott för demokratin i Sverige med allmän och lika rösträtt.*

Ständsriksdagen hade avskaffats och tvåkammarriksdagen införts efter representationsreformen år 1866. Det var ett steg mot ökad demokrati, men rösträtten var begränsad till män, dock inte alla utan bara män med särskilda kvalifikationer och höga inkomster. Europa industrialiserades vid denna tid, vilket även påverkade Sverige. Det var sågverksindustrin som stod för genombrottet. Ångmaskinen hade ersatt vat-

tenkraften och sågverken kunde flytta till kusten, där man direkt kunde skeppa virket till England och Kontinenten.

### Social oro

Industrialiseringen blev till en omvälvande förändring av samhället, vilken skapade social oro. Arbetare, hantverkare och lägre tjänstemän samt nya yrkesgrupper hade inte någon rösträtt och därmed inga företrädare i Riksdagen.

Socialdemokrater och liberaler fortsatte att driva frågan om utvidgad rösträtt i olika steg. Vid sekelskiftet hade ungefär en fjärdedel av de vuxna männen rösträtt till andra kammaren.

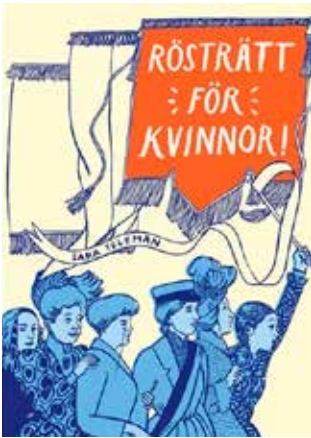
*Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt med Ellen Key som talare 1921 då man firade segern i rösträttsfrågan.*

### Kvinnliga förkämpar

År 1903 bildades Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR), där engagerade sig en lång rad kvinnor som kom att personifiera rösträttskampen. I den ledande kretsen ingick skriftställaren Ellen Key, pedagogen Anna Whitlock, agitatorn Ann Margret Holmgren och författaren Elin Wägner. LKPR var pådrivande så att rösträtten under 1900-talet första decennium ständigt var en het politisk fråga, som tog små steg framåt med en särskild utredning av Kvinnlig rösträtt år 1909.

Första världskriget med livsmedelsbrist och Spanska sjukan gjorde att





Runt om i landet bildades lokalföreningar för kampen om kvinnlig rösträtt.

kampen om rösträtten fick träda i bakgrunden för en tid, men år 1918 drog det ihop sig till slutstrid.

Riksdagens särskilda författningsutskott tillsatte en förhandlingsdelegation under ordförandeskap av Hjalmar Branting. Det särskilda rösträttsutskottets betänkande överlämnades till Riksdagen som i maj 1919 fattade sitt beslut om allmän rösträtt.

Störst skäl att jubla hade Sveriges kvinnor även om grundlagsbesluten om deras rösträtt måste invänta två lagtima riksdagar. Det blev därmed valet till Riksdagen år 1921, som blev det definitiva demokratiska genombrottet för Sveriges kvinnor.

*Text: Åke Sundemar*

## Sverige sist i Norden

*Hela Norden har placerats i första vågen för kvinnors politiska medborgarskap. Men Sverige kom sent.*

Det var Finland som redan 1906 blev det första landet i Europa med kvinnlig rösträtt. Och det tredje i världen efter Nya Zeeland (1893) och Australien (1902).

Efter Finland kom Norge 1913, Danmark och Island 1915 och alltså Sverige 1921. Längst ned på listan i Europa kommer Schweiz (1971) och Liechtenstein (1980). Sist på världslistan hamnar Saudi Arabien där kvinnor fick rösta först 2015. Vatikanstaten är nu det enda stället som utesluter kvinnliga röster t ex när en ny påve skall röstas fram.

### Men inte för alla

Trots allmän och lika rösträtt i Sverige 1921 var det endast drygt hälften, 55

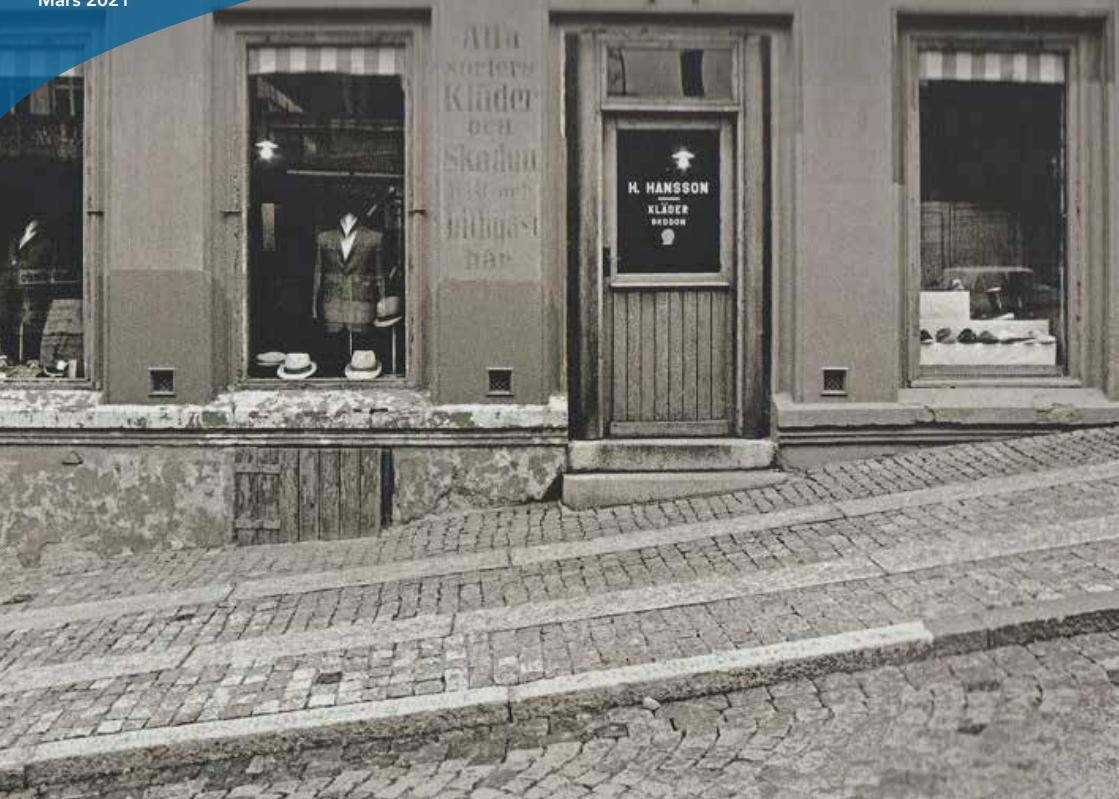


Kampanjaffisch från sent 1910-tal som slår ned på Sveriges eftersläpning i rösträttsfrågan.

procent av befolkningen, som fick rösta. Anledningen är flera: då var röst-rättsåldern 23 år (mot 18 i dag), Och de som inte fullgjort värnplikten fick inte rösta, inte heller de som var straffade för brott (avskaffades 1937), hade gjort konkurs eller omhändertagen av fattigvården (avskaffades 1945). Begränsning gällde också de som betecknades som "sinnesslöa" eller omyndiga, vilket avskaffades först 1989.

Enda begränsningen i dag är att man måste vara svensk medborgare och 18 år för att få rösta till riksdagen. Om man som invandrare har uppehållstillstånd och varit bokförd i Sverige minst tre år får man dock rösta till kommuner och landsting.

*Text: Åke Svanberg*



*Hanssons i Kleven. På fasaden vid entrén stod följande att läsa. "Alla sorters kläder och skodon bäst och billigast här".*

## Ett kvinnoporträtt

# Katarina Maria "Trina" Hansson

*Trina, som hon kallade sig själv, föddes i Varp år 1857, där familjen fick ytterligare två barn, Matilda Josefina och Olaus Herman innan fadern Matteus Olsson avled.*

Trina var då fyra år och modern Charlotta Johansdotter förlorade genom

makens död familjens försörjare. Socknen tvingades då ta hand om familjen. Charlotte med barn betecknades som utfattiga och placerades på Mörkebacka, en fattigstuga i Skee. Vid fjorton års ålder ansågs Trina vuxen och fick försörja sig själv, som piga på Elsängen och vidare lär hon ha tjänat hos bönderna

på Gudebo och Sör Holt. Trina visade sig tidigt studiebegåvad och år 1876 finner vi henne som småskollärarinna boende i Välle och verksam på flera skolor i Skee. Hon visar sig vara en god pedagog och avancerar vidare till lärarinna år 1880 när hon är bosatt på Grälös, Skee år 1880.

## Kvinnlig rösträtt

Redan från unga år var Trina livligt intresserad av tidens ideella och kulturella rörelser. Djurskyddet fick i henne en stark förkämpe och hon var med och bildade Strömstads djurskyddsförening, där hon under många år var ordförande och drivande kraft. Vidare kom hon att engagerade sig i "Föreningen för kvinnlig politisk rösträtt", där hon har en framträdande roll och deklamerar egna dikter, när föreningen firade Kvinnornas Dag den 7 oktober 1917.

## Hanssons i Kleven

Trina gifter sig med handlareren Hans Hansson år 1884. Hans driver den kända beklädnadsbutiken "Hanssons i Kleven" på Västra Klevgatan 3, där familjen också bor. Familjen får 16 barn under åren 1885 till 1902, men den dåvarande läkarvetenskapen har stora svårigheter. Elva utav barnen dör innan de fyller fem år i tuberkulos, difteri och tarminfektioner.

De av fem barnen som får växa upp och nå vuxen



*"Trina" Hansson kunde efter en mycket fattig barndom ta sig fram till en framträdande roll i Strömstad i kampen om kvinnlig rösträtt.*

ålder är bröderna Alf, Set och "Mats", som driver klädesbutiken vidare till nedläggning år 1982. Alf avlider två år senare som den siste i barnaskaran. System Gunhild Maria studerade i Göteborg och avlade en fil.mag.examen och senare gifte hon sig med juristen Einar Glimstedt, som med tiden blev verkställande direktör i SKF Göteborg. Trina avlider år 1935 i

Strömstad och många var de som kunde minnas hennes ljusa idealism. Det sköna, det rätta, det goda hade i Trina en varm förkämpe.

*Text: Åke Sundemar  
Foto: Strömstad Museum*



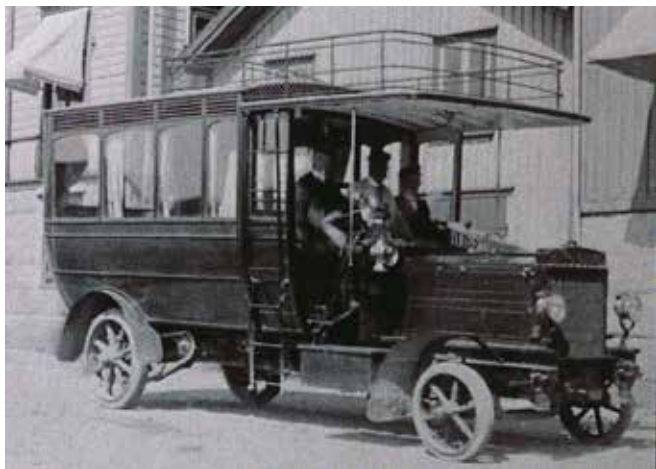


Ångbåten Norrvikens brygga söder om torget.

## Kulturvandra i Grebbestad!

*Med hjälp av en nyutkommen bok "Tio kulturvandringar i Grebbestad" kan du lära känna Grebbestad på egen hand.*

Boken är utgiven av Kulturföreningen Gamla Grebbestad. Eva Kihlberg har skrivit och Lillian Heijel layoutat. På de tio vandringarna beskrivs historien kring 125 olika objekt i text och bild; byggnader, händelser och personer.



Första bussen 1911 var av en tysk Büssing.





Otto Grebys bus med charkuteributik.

Vi får inblick i havreexporten, konservfabrikerna, butikerna, badhusen, översvämningarna och krogarna. Folkskolan, folkhögskolan och barnhemmet. Ångbåtarna och den första bussen. Grebbestad har varit både municipalsamhälle och köping, innan samhället blev en del av storkommunen Tanum.

Boken är i fickformat med ringrygg, lätt att ha med på promenaderna. Den omfattar 142 sidor, kostar 100,- och kan beställas på

kulturföreningens hemsida [gamlagrebbestad.se](http://gamlagrebbestad.se) eller köpas på infocenter i Grebbestad.

På Strömstads historieförenings månadsmöte 5 maj kommer Eva Kihlberg att ta oss med på en kulturvandring i Grebbestad. Samling för samåkning med egna bilar utanför museet i Strömstad 18:00. Samling i Grebbestad på stora parkeringen vid busstationen 18:30. Ta gärna med eget fika.



*Text: Stefan Kihlberg*

*Foto: Ur boken*

*Kulturvandringar*



## Från kafferep till fika

*Det är få livsmedel som satt så stort avtryck i det svenska folkhemmet som kaffe.*

Trots att kaffe brukar betecknas som den svenska nationaldrycken har den, som så mycket annat, kommit hit med import. För flera tusen år sedan växte kaffebusken vilt i trakterna av nuvarande Etiopien. Efter hand lärde man sig att rosta, mala och koka bären till en stimulerande dryck. Med det osmanska väldets framväxt spred sig

kaffedrycken i hela Mellanöstern.

Friherre Claes Rålamb är den förste svensk som dokumenterat drycken. Han var diplomatiskt sändebud i Konstantinopel år 1657 och skriver så här kritiskt: ”Man måste sörpla för att inte bränna sig. Det är elljest illa smakande, lika som det wore lag af steckte Erter”.

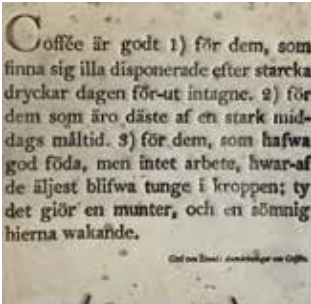
Också Karl XII och hans svenska soldatfölje drack kaffe under exilen hos turkarna. Och var förtjusta. När kungen återkom till

*Kaffepaus i det gröna. Bild från havreslättern på Daftö 1975 med Algot, Sigvard och Mildred Lilliebjelke.  
Foto: Uno Karlsson.*

Sverige 1715 tog han med sig kunskapen och kaffedrickandet spreds. Men bara i de högre stånden, kaffet var en ren lyxprodukt. 1740 kostade ett skålpund (0,4 kg) kaffe femtio daler kopparmynt vilket motsvarade en årslön för en dräng.

### Stärkande tyckte Linné

Carl von Linné ansåg att kaffet hade en rad fördelar som en nyttig och stärkande dryck, men varnade



*Linné om kaffets fördelar. Skyltmaterial som på 1960-talet hängde på den gamla Konsumrestaurangen i Bengtsfors. Råddats till världen av Ann Katrin Eklund som sommarjobbade där och numera har skylten i sitt kök på Tjärnö.*

också för att för stort intag kunde leda till förtidigt åldrande.

Kaffets framväxt gjorde att staten i flera omgångar under 1700-talet förbjöd kaffeimport av handelspolitiska skäl. Det sista förbudet upphörde 1823 och nu fick kaffet vidare spridning i det svenska samhället.

## Kafferep

En speciell företeelse är de kvinnliga kaffekalas som länge arrangerades i hemmen. Ordet anses komma från att det under kalasen repade eller rev lappar och garner. En annan tolkning

är från ordet repartisera, dvs. ”dela på kostnaderna” eller knytkalas.

Kafferepen fick bestämda former med t ex sju sorters kakor som skulle intas i en viss ordning. En som struntade helt i de reglerna var Pippi Långstrump. I sin klassiska berättelse skriver Astrid Lindgren om när Pippi blev bjuden av Tommy och Annikas mor som hade ordnat ett kafferep. Pippi rusade fram först av alla, lastade fatet fullt med kakor och provslickade en bit tårta. Till de fina damernas förskräckelse!

I dag har kafferepen som institution försvunnit och ersatts med fikastund (se artikel här intill).



*Pippi ställer till med rabalder då hon struntar i alla regler hur man betar sig på ett fint kafferep. Foto: SF-filmen.*

## Finland i topp

Ransoneringen under de båda världskrigen tyngde svenskarna hårt. Man hittade på allehanda sätt att försöka dryga ut kaffebönorna med t ex rostade cikoria och maskrosrötter och råg. Kaffet var för övrigt den vara som ransonerades längst i Sverige och släpptes fritt först på hösten 1951.



*Först 1951 släpptes ransoneringen på kaffe helt fritt.*

Skandinavien ligger i topp bland världens kaffekonsumenter. Sverige har länge innehaft förstaplatsen men numera är det Finland där det dricks mest kaffe – 12 kg/capita. Sedan följer Norge, Island, Danmark, Nederländerna och Sverige på 5:e plats med ca. 8 kg/capita.

*Text: Åke Svanberg*





*Kringvandrande skinnarbetare i Malungstrakten i slutet av 1800-talet där kaffe kallades fika på skinnarmålet.*

## Skinnarmålet gav fika

*Ordet fika kommer ursprungligen från nordvästra Dalarna, där dialektnamnet för kaffe hette kaffi.*

Under 1800-talet var det vanligt att skinnarbetare från Malung vandrade runt till gårdar för att sälja eller tillverka skinnarbeten. De använde sig av det s.k. skinnarmålet där stavelser kastades om i ett baklängespråk. Kaffi blev fika.

I början av 1900-talet hade

ordet fika spridit sig och blev med tiden en social institution. När man i dag säger ”ta en fika” är det inte bara kaffet man syftar på utan en paus kring det informella samtalet med småprat och skvaller. Där sonderar vi varandra och släpper fram lite av privatlivet.

Ordet fika har numera letat sig ut på den internationella arenan. Eleganta fikaställen har dykt upp i New York, London och andra storstäder där man



*Fikaställen finns numera i New York, London och andra storstäder*

kan läppja på caffè latte, barista, cappuccino och andra fräsiga sorter. Långt från gårdarna i Malungstrakten...

*Text: Åke Svanberg*

## 25 år med SHF.

*Den 10 oktober i år fyller föreningen 25 år! Jag har haft förmånen att få vara med från bildandet och jag säger bara: vilken föreningsresa jag har fått ta del av.*

Under åren har vi fått se medlemmar komma och gå, dom har bjudit på fantastiska föreläsningar, presenterat teater, studiereisor och underhållit oss med intressanta studiecirklar. Den sammanhållande länken i föreningen har under alla år varit vår förenings-tidning.

Ett arbete från medlemmar som vi inte nog kan tacka!!

Jag har alltid varit en föreningsmänniska, känt för klubb-färgerna, gemenskapen och att få vara med att skapa något för andra och mig själv. Nu ser vi framåt mot nya djärva mål där vi kan bygga vidare på det vi redan har uppnått. Det kan vi göra genom att vi medlemmar hela tiden ser möjligheterna, vill delta



och förverkliga. Vi har lyckats hittills och jag är övertygat att vi har många spännande år framför oss om vi

fortsätter som tidigare. Med engagerade medlemmar når vi målen!!

Den 10 oktober går SHF-flaggan i topp!!

*Text: Rolf Lindqvist*

## Din tur...

Åter har vi kämpat oss igenom ett verksamhets-årt trots covid-19. Mycket jobb och planering. Beställ kaffebröd, ring och boka den och den och lämplig lokal. Textunderlag och bilder till tidningen. Samla information om vad som kan vara av intresse. Se till att det blir vidaresänt. Sköt

föreningens ekonomi. Låter det jobbigt? Ja, ja, men är vi några stycken så går det lättare. Historieföreningen, SHF, fyller i höst 25 år. Vi ska väl ha en strålande fest? Vi som nu bildar styrelse börjar bli lite till åren vi också. Om du har bara lite intresse av historia så växer detta när du blir aktiv medlem. En kväll i veck-

an eller ett par i månaden. Kom, ställ upp, sprid ditt ämnesområde omkring dig. Historia är inte bara gamla kungar, krig och härjningar. Olika studiecirklar är igång, så som foto, musik, arkeologi. Ta kontakt med någon i styrelsen och visa ditt intresse.

*Text: Tage Ödlund*



*Genom sekler har bar norska och svenska kungar färdats längs Kungsvägen. Här vid Herrebro över Hogarsälven red t ex Karl XII 27 augusti 1717 på väg till trupperna i Strömstad.*

## Kungsvägen i Bohuslän

*Namnet Kungsvägen i Bohuslän betecknar den vägsträckning som från vikingatid och framåt gick mellan Kungahälla i söder till Oslo i norr. Kungsvägen följer i princip den s.k. Berghemsmoränen från Marks kommun upp till Strömstad.*

Vägen skulle löpa så torrt som möjligt. Det var bönderna längs vägen som skulle svara för underhållet

och det fanns reglerat redan sedan 1100-talet i de norska tingslagarna. Från mitten av 1200-talet bestämdes att vägen, i hela sin sträckning, skulle vara minst 8 alnar bred, d.v.s. nästan 5 meter.

I vårt område i norra Bohuslän är tre sträckor av den urgamla vägen bevarade och hävdade. De finns vid Hogar och Hessland i Lur och i Hogdal.

I söder, i Lur, vid Hogarsälven finns en vacker stenbro och en dryg kilometer av den gamla Kungsvägen

bevarad, tack vare familjen Hogebrandts omsorg. I söder ansluter denna värdade vägsträcka till gästgiveriet vid Härröd eller Skalleröd. Lite norr om gästgiveriet står en mäktig bautasten precis i den gamla vägkanten och bredvid den ligger resterna av en annan. I traditionen sägs dessa stenar vara minnesmärken över fallna kämpar. Söder ut vid, Tannam, stod det fram till i början av 1800-talet en rad med inte mindre än 15 bautastenar längs vägen som





Dagens karta med med Kungsvägen inprickad mellan Dyne och Hogdal, parallellt med nya och gamla E.6-an.Väl värt en promenad.

Geographisk charta öfver Babus-Län år 1700. Visar Kungsvägens sträckning förbi bl a Lur, Skee och Strömstad.

dessvärre nu är borta. Bron över Hogarsälven, Herrebro, finns med på många kartor från 1600-talet och framåt för precis som Vättnads bro var broövergångar viktiga, inte minst för militären. Herrebro beskrivs både av biskop Jens Nilssön i slutet av 1500-talet och av Linnés lärjunge Pehr Kalm 1742. Vid vet också att Karl XII red över bron den 27 augusti 1717 när han skulle visitera trupperna uppe i Strömstad. Vid Hessland löper Kungsvägen genom den pittoreska byn som är en av få bevarade byar i Bohuslän.

Där får man en tydlig bild av hur vägen knöt samman de olika byarna före laga skifte.

Från Dynekils camping och fram till Hogdals gästgiveri kan man gå på den mest dramatiska sträckan av Kungsvägen. Det bär brant uppför och brant nedför. Det dröjde dock fram till 1920-talet innan man byggde om vägen så att den istället gick nere längs stranden. Denna del av gamla Rikstväan är numera ett vackert promenadstråk.

### Karl XII:s likfärd

På den välkända tavlan av Karl XII:s likfärd är det just vägavsnittet i Hogdal som

avbildas. Att man inte riktigt känner igen sig beror på att konstnären Cederström aldrig varit på plats för tavlan målades i hans ateljé i Paris. Dessutom låg kung Karl inte på en öppen bår utan i en kista som stod på en öppen vagn. Men den 7 december 1718 passerade följet bestående av 300 soldater och 470 hästar Hogdal. Natten mellan 8 och 9 december övernattade likföljet i Tanumshede. Vi vet att tiotusentals soldater har marscherat längs Kungsvägen under de närmare tusen år från vilka vi har skriftliga uppgifter. Att under ofredstid leva längs Kungsvägen

var farligt. Soldater, både vänner och fiender, inkvarterades i gårdarna, hästar togs i beslag, livsmedel och boskap tvångsköptes eller stals. År 1613, under den s.k. Brännefejden, mer omtalat som Kalmarkriget, härjade och brände svenska trupper gårdar längs vägen från Kungahälla och upp till Fredrikstad.

## Red vägen år 1116

Som namnet antyder är det många kungar som färdats längs Kungsvägen. Den förste vi känner till är Norges kung Sigurd Jorsalafar Magnusson som 1116 red vägen fram sporrsträck från Kungahälla till Sarpsborg. Med stor sannolikhet har de flesta av Norges kungar färdats längs Kungsvägen allt från vikingatid fram till 1658 – därefter följda av flera svenska, som Karl XII, Carl XIV Johan, Oscar I, Karl XV och Oscar II. Ett mer oväntat följe bestod av den skotske kungen Jacob VI och den danska prinsessan Anna som vid jultid 1589 färdades från Oslo till Bohus fästning med hela sin kungliga uppvaktning. År 1589 skul-

le den 15-åriga prinsessan Anna, syster till Christian IV, segla till Skottland för att gifta sig med den skotske kungen Jacob VI, son till Maria Stuart. Den 5 september 1589 avseglade prinsessan och hennes följe från Helsingör eskorterade av delar av den danska flottan. Men vädergudarna var griniga. Efter att med stor möda tagit sig till Fläckerön söder om Kristiansand på norska sydspetsen tog resan slut. Flera försök att styra mot Skottland misslyckades på grund av ständiga västliga stormar.

## Kunglig slädfärd

I början av november hade prinsessan gett upp hoppet och bestämt sig för att landvägen återvända till

Danmark och man seglade in till Oslo. Helt oväntat fick man då underrättelse om att kung Jacob anlät med fem skepp för att hämta sin brud. Det blev ett snabbt arrangerat bröllop med en efterföljande tid av festligheter som skildras i detalj av prinsessan Annas egen notarie. Men den 22:e december tog man avsked och hela det kungliga följt begav sig med slädar iväg söder ut mot Köpenhamn. Klockan åtta på morgonen stod kung Jacob upp i släden och vinkade och sa adjö både på skotska och norska till invånarna i Oslo. Färden gick söder ut de 30 milen från Oslo, genom hela Bohuslän, till Bohus fästning. Hur såg detta magnifika följe ut när det



*Så här kunde det se ut när högre ståndspersoner åkte med släde på 1500-talet.*

drog fram på Kungsvägen? Ja, vi vet att Jacob och Anna färdades i varsin släde med baldakiner av svart sammet, prydda med silverstjärnor respektive förgyllda rosor. Jacobs släde drogs av två kastanjebruna hästar och Annas av två mörkbruna, allt enligt notariens dagbok.

## Tre mil om dagen

Tyvärr har vi ingen tryckt version av dagboken som berättar om färden genom Bohuslän förrän de nådde fram till Bohus slott den 1 januari 1590. Dock vet vi att man färdades ungefär tre mil om dagen och att man övernattade i Kville prästgård och kringliggande gårdar den 28 december, och då bör man den 27 december ha övernattnat tre mil norr om Kville föregående kväll. Det skulle kunna betyda att man tillbringat natten på och omkring storgårdarna Apelsäter och Kragenäs. Och, kanske fanns det redan då ett gästgiveri på Skälleröd. Det kungliga följet aviserades genom ordonanser som red i förväg för att ordna alla de praktiska

anstalterna. Det innebar att lokalbefolkningen visste vilket ståtligt följe som var i antågande. Det var säkert många som stod längs Kungsvägen i norra Bohuslän och beskåda det kungliga paret, alla vagnar och slädar med den kungliga uppvaktningen bestående av skotska och danska grevar och baroner, och den beridna eskorten.

Ja, det är lätt att för sitt inre se detta magnifika och fredliga följe när man står vid Kungsvägen både vid Hogdals dramatiska backar, i den välbevarade byn vid Hessland eller vid den vackra valvbron över Hogarsälven.



*Prinsessan Anna av Danmark färdades 1589 med släde längs hela Kungsvägen. Hon blev senare drottning både i Skottland och England. Målning Adrian Vanson.*

## Epilog:

Parets resa till Köpenhamn gick väl och så småningom kom man till Skottland där Anna kröntes till drottning. Efter drottning Elisabeth I av Englands död 1603 utsågs Jacob också till kung av England under namnet James I. Anna blev följaktligen också drottning över England.

*Text: Kristina Bengtsson*



Per T. Ohlsson

# 1918

## Året då Sverige blev Sverige

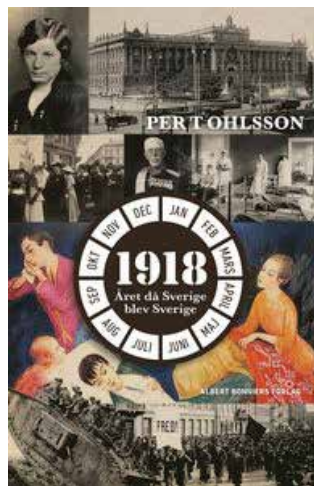


1918 var ett ödesmättat år, men det var också det år då striden om allmän rösträtt gick in i sin avgörande fas. Ute i Europa rasade ännu kriget. I Ryssland hade en revolution ägt rum. Även i Sverige rådde det revolutionära stämningar som växte i takt med att livsmedelsbristen blev värre, att Spanska sjukan skördade offer och att en hårdnackad höger motsatte sig alla förslag som kunde rubba den gamla ordningen. Medborgargarden bildades och den socialistiska vänstern förberedde arbetar- och soldatråd. Sverige hade kunnat drabbas av samma öde som Finland, där ett blodigt inbördeskrig blev ett nationellt trauma. I boken 1918 av Per T Ohlsson beskrivs månad för månad det år då allt hade

kunnat gå fel. Vi följer hur den reformistiska arbetarrörelsen kämpar för att bli tongivande inom vänstern, hur liberaler målmedvetet bedriver opinionsarbete och en mängd modiga kvinnor kräver sin medborgarrätt. Näringsidkarna, som inser att kaos inte kommer att gynna dem, blir också en viktig påtryckningsgrupp.

### Räddad monarki

Att kronprins Gustaf Adolf personligen spelade en roll för den demokratiska rösträttsreformen framgår i Roger Älmebergs bok om regenten som räddade monarkin. Till skillnad mot sina föräldrar förespråkade han folkstyre. Under 1918 lyckades han förmå sin far, Gustaf V, att godta rösträttsreformen, vilket i sin tur bidrog till att högern



tvungades acceptera förslaget. Kronprinsens agerande räddade också monarkin i en tid då kravet på republik var stark. Hans mor, den konservativa Victoria, förefaller dock aldrig ha förlåtit sin son för att hans agerande bidragit till att Sverige fått allmän och lika rösträtt.

*[Text: Lena Wallsten,](#)*  
*[Stadsbiblioteket](#)*



## Boken om Emilie

*”Jag heter Emilie” är titeln på Bodil Tingsbys biografiska roman om Emilie Flygare-Carlén.*

Boken ligger klar och Bodil räknar med att den officiellt kommer att släppas senare i vår.

SHF har både som organisation och genom många medlemmar lagt ned mycket arbete på den film om Emilie Flygare-Carlén som Bodil producerade och som hade premiär 2018.

- I samband med filmarbetet insåg jag att det fanns så mycket mer att berätta om henne, säger Bodil. Det blev drivkraften till romanen.

Den som är intresserad av boken kan kontakta Bodil på [bodil.tingsby@outlook.com](mailto:bodil.tingsby@outlook.com). För övrigt kommer Emilie-filmen att återigen visas på SVT den 7 mars och vid ytterligare några tillfällen.

*[Text: Åke Svanberg](#)*



## Framskjutet årsmöte

*På den här sidan skulle vi egentligen ha presenterat kallelse och dagordning för årsmötet den 3 mars.*

Styrelsen har i god tid tagit fram alla handlingar för mötet, men med tanke på coronaläget har vi tvingats ta beslut att skjuta på årsmötet till senare i år. När, var och hur beror på utvecklingen för pande-

min och vad de påbörjade vaccineringarna kan ge för resultat.

I nästa tidning och på hemsidan skall vi fortlöpande informera om läget för både årsmötet och våra övriga aktiviteter.

*[Styrelsen](#)*

# Kommande möten



**INSTÄLLT & FRAMFLYTAT**

ÅRSMÖTE.

Onsdag 3 mars  
Folkets Hus kl. 19.00

MÅNADSMÖTE  
**SILLEN SOM PÅVERKADE  
VÄRLDSHISTORIEN!**

Onsdag 7 april  
Folkets Hus kl. 19.00  
Föreläsare: Kerstin Johannesson

MÅNADSMÖTE  
**HISTORISK VANDRING I  
GREBBESTAD.**

Onsdag 5 maj  
Samling STD museum kl. 18.00  
Grebbestad, stora parkeringen vid busstationen 18:30.  
Guide: Eva Kihlberg

MÅNADSMÖTE  
**KAFFE & VÅFFLA**

Onsdag 2 juni  
kl. 19.00  
Friluftsmuseet STD

MÅNADSMÖTE  
**KAFFE & VÅFFLA**

Onsdag 7 juli  
kl. 19.00  
Statarlängan Blomsholm

MÅNADSMÖTE  
**FRED OCH SÄKERHET PÅ DEN KOREANSKA  
HALVÖN. SVERIGES UNIKA ROLL,  
SVERIGES AMBASSADÖR I  
SYDKOREA.**

Onsdag 4 augusti  
Folkets Hus kl. 19.00  
Föreläsare: Jakob Hallgren

## Vi sponsrar Strömstads Historieförening

